

Jakob Carmon

Academiae Varniacae Rectoris, Jacobi Carmon, Phil. & U. J. D. ... Programma Pentecostale, Qvo De Processione Spiritus Sancti A Patre Atque Filio : contra recentiore quendam Scriptorem Græcum, Alexandrum Helladium, disserit, simulque Cives Academ. O. O. Honoratissimos, ut sancte sanctum hoc Festum peragant, pro officii ratione hortatur

Rostochii: Typis Io. Iacob. Adleri, [1728?]

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn876981163>

Druck Freier Zugang

J. 512.

1728. Pfingsten.

~~A-1258. 200~~

1728

ACADEMIÆ VARNIACÆ RECTORIS,

JACOBI CARMON,

Phil. & U. J. D. Pand. Prof. Ducal. Publ.

Ord. FCtatis Jurid. Senior. & Consist.

Ducal. Consiliarii, & h. Directoris,

PROGRAMMA PENTECOSTALE,

QVO

DE

PROCESSIONE SPIRITUS

SANCTI A PATRE

ATQVE FILIO,

contra recentiore[m] quendam Scriptorem Græcum,

ALEXANDRUM HELLADIUM,

differit,

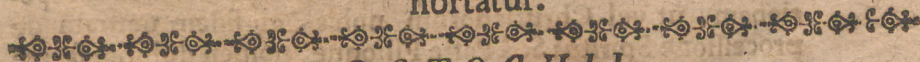
simulque

CIVES ACADEM. O. O. HONORATISSIMOS,

ut sanctè sanctum hoc Festum peragant,

pro officii ratione

hortatur.

R O S T O C H I I,

Typis IO. IACOB. ADLERI, SERENISS. PRINCIPIS

& ACAD. Typographi

M. 1256²⁰⁰

09

N festiva hac, quam Ecclesia Christiana hodie celebrat, sanctissima Pentecostes solennitate verba, more consue-
to, ad Vos, CIVES ACADEMICI
O. O. HONORATISSIMI! facturo di-
cendique materiam meditati in me-
moriâ harebat, quam superiori Do-
minica die concioni sacrae prælectam
& expositam audivimus, pericopa

Evangelica, in eademque contentum Christi promissum, se-
Spiritum S. à Patre procedentem Discipulis suis missurum esse.
Job. XV. 26. Et casu quidem, at non inopportunè tamen, in
manus incidebat ALEXANDRI HELLADII, natione Græci,
status præsens Ecclesie Græcæ, cum addito *Statu nonnullarum Con-
sroversiarum*, quem Anno hujus Seculi supra decimum quar-
to, in celeberrimâ Noricorum, Altorfii quæ floret, Acade-
miâ, typis publicis evulgavit. Quem librum evolventi ob-
veniebat Appendici Controversiæ sextæ loco inserta, ad Do-
ctorem quendam Theologiæ An. Dom. MDCCXII. data, E-
pistola materiam de *Processione Spiritus Sancti* tractans, in qua
eum Gentis Ecclesiæque suæ sententiam, quoad hanc litem,
tantâ cum vehementiâ tantoque animi æstu defendere repe-
riebam, ut vel Christianorum nobis, ob fidem nostram de
processione Spiritus S. à Patre Filioque, nomen dubium facere
sit ausus. Sic enim p. 399, scribere veritus non est: *Denique,*

quæ

qui illud verum esse potest, S. Scripturam omnia ad salutem necessariam continere, siquidem vel maximum Articulum de Sanctissimæ Trinitate in aere, ubi idea intellectus hominum versantur, querere oportet? Illum vero qui haud rectè, & ut revelatum est, sed suis rationibus de sanctissima Trinitate fingit sibi fidem, nullatenus Christiani nomen sibi vindicare arbitror. Nam ut antea ostendimus, nulla consequentia firmamento nixa contrarium nobis (nisi ratione humana conjecturare velis) quam quod Spiritum S. à solo Patre, ut & Filium, procedere docet, demonstrare potest. Quin & præc. pag. pro autoritate quasi jamjam edixerat: Et profecto ego illos, qui aut Patrem Filio, aut Filium Spiritu Sancto priorem prioritate intellectus, aut ordinis, dicunt, nonnisi impios Atheosque existimo.

Non inutilem igitur me operam suscepturum, aut à præsentis Festi indole hujusque scriptionis scopo alienam, arbitror, si hanc in rem, quantum plagulæ spatium permittet, inquisivero, ut in fide nostrâ de processione Spiritus Sancti eodem magis iterum iterumque confirmemur. Quin vel ideò hoc ipsum doctrinæ Christianæ caput meditatione nostra dignum æstimandum sit, quandoquidem dissensus in eo præcipuum illud est, quod Orientalem & Occidentalem, uti distinguunt solent, seu Græcam & Latinam Ecclesias disjungit, ac inter easdem intercedens schisma in hunc usque diem maximè fovet atque conservat. Qui controversiæ hujus Historiam enarrant, tres quasi distinctas ætates constituere solent, secundum quas Græcorum hac de re mentem atque doctrinam diversam exhibent, quarum prima pura fuerit, usque ad Basilien. ætatem, Seculi à C. N. quarti annum septuagesimum circiter, quousque sine dubio ac contradictione processionem Spiritus S. à Patre & Filio crediderint atque professi fuerint; altera mixta, inde à prioris termino, ad initium Seculi undecimi usque, in quâ nonnulli, at timidiusculè, de Spiritus Sancti à Filio processione disputare, dubiaque de eadem clanculum quasi formare ceperint; postrema corrupta, hucdum continua, in qua ille de Spiritus S. à solo Patre processione,

A 2

excluso

excluso Filio, error publicè atque palam non propositus solum, verum etiam, & quidem non sine animorum contentione ac acerbitate, propugnatus atque defensus est. Utrum verò primus omnium hunc errorem proposuerit Theodoretus, Seculi V. Scriptor notissimus, an Præceptor ejusdem, Theodorus Mopsvestenus? sub judice lis est, in quam inquirere tempus & charta non permittunt, nec eam definire præsens hic scopus noster requirit, sed qui plenius Historiam controversiæ hujus legere discupit, adeat Historiarum Ecclesiæ Græcæ Scriptores, recensitos CASP. SAGITTARIO *Part. I. Introduct. in Hist. Eccles. Cap. XIX. §. 20.* SEVER. WALTH. SLÜTERO *Propyl. Hist. Christian. Sect. II. p. 80. 81.* & in compendio JOH. SENSTII *Christl. Neben-Stunden, gerichtet auff die Glaubens-Lehre vom Ausgange des Heil. Geistes vom Vater und Sohn, Cap. 2.* ut alios recentiores de Græcorum Ecclesiæ & doctrinâ Scriptores non commemoremus. Neque verò, doctrinam hac de re nostram multis argumentis probare, opus arbitror, quippe quæ satis inter nos nota sunt, & vel singulis ex Systematibus Compendiisve Theologicis hauriri queunt, consentientibus in eo unanimiter Nostratibus cunctis, nisi quod Joh. Reinbothus olim Græcorum de hoc Articulo sententiam præferre maluerit, cui verò mox satis superque contradictum. Tantummodò animo sedet, argumenta Helladiana jam excutere, rejectis unâ, quas contra Ecclesiæ nostræ argumenta profert, exceptionibus ejus.

Præsupposito itaque, nullibi Scripturarum expressè dici, quod Spiritus S. à Filio æque ac à Patre procedat, veruntamen per necessariam consequentiam hanc processionem ex eadem agnosci, & inter alia quidem ex eo, quod dicitur Spiritus Filii DEI, *Gal. IV. 6.* Spiritus Christi, *Rom. IIX. 9. 1. Pet. I. 11.* Spiritus JESU Christi, *Phil. I. 19.* non diffitentur equidem Græci, prout ob clarissimam Scripturæ literam diffiteri nequeunt, Spiritui S. hanc tribui pariter atque competere appellationem: ast ad solam Spiritus S. missionem, ceu fundamen-

damentum denominationis, eam restrictam volunt. Sed observare heic eos oportebat, non mitti personam aliquam divinam, nisi ab eadem etiam procedat. Id quod ne gratis asseruisse videamur, provocamus ad inductionem omnium Scripturæ locorum, in quibus de personarum divinarum missione agiprehenditur. Ecce enim Pater à nulla aliâ personâ mitti legitur, nisi quod à nullâ procedat? At Filius pariter atque Spiritus S. à Patre mitti dicuntur, quoniam uterque à Patre, tanquam fonte ac radice, ut Veteres loqui solebant, S. S. Trinitatis, iste per generationem, hic per spirationem æternam, esse suum divinum habet. Quomodo nec Filius unquam, quatenus ut secunda DEitatis persona, & ut *ἀσπρος* præcisè spectatur, à Spiritu S. dicitur missus, quamvis mitti dicatur à Patre, à quo etiam ab æterno genitus est. Cur autem non mittitur Filius à Spiritu Sancto? Scilicet, quoniam ab eo nec genitus est, nec procedit. Quodnam igitur jam remanet fundamentum missionis Spiritus S. à Filio? Aut illud processionem istius ab hoc fateantur, necesse est, aut missionem hanc per imperium fieri asserant, quemadmodum superior mittit inferiorem. Sed absit, subordinationem quandam personarum divinarum fingamus, quas omnes coæquales non minus ac coæternas piè credimus. Nec relatio inter Filium atque Spiritum S. consistere potest, si non hujus ab illo processio admittitur quandoquidem relationem personarum divinarum ad invicem aliud fundamentum, saltem primum, habere nequeunt. Non igitur per solam missionem passivam, verum etiam, & primum quidem, ut modò diximus, per spirationem ac processionem ab eo Spiritus S. appellatur Spiritus Filii. At hoc ipsum est, dices, de quo disputandum hic erit, HELLADIO p. 392. ad expressum & sole meridiano clarius Salvatoris nostri Joh. XV. 26. dictum, quo Spiritum Sanctum, quem à Patre se missurum promittebat, à Patre procedere ait, provocante. Robur argumento suo duplex adjungit, alterum: quod supra jam dixe-

dixerit Christus: *à Patre*; & adeò minimè opus fuisset rursus addere: *à Patre*; nisi posteriori hoc modum indicare voluisset, quì Spiritus S. apud Patrem sit, nempe ad Spiritus Sancti DEitatem probandam, siquidem & omnes creaturæ apud Patrem sunt; alterum: quod Christus de se ipso loquens, cum alibi, nempe *Job. XIV. 10. XVII. 21.* de se diceret, *ego in Patre, & Pater in me*, addidit in alio loco, nimirum *Job. IX. 42. Ego ex DEO profectus sum, & veni.* Ex quibus sic Græcus noster infert: Sicuti igitur hic a solius Patris sinu Filium exisse, & in mundum venisse, credere religiosissimum est, ita etiam Spiritum S. per hæc verba: *ὁ πατὴρ τῆ πατρὸς ἐκπορεύεται*, a solius Patris ore ἐκπορεύεται. *ἴασις* credere fas est. Quorum omnium primum quasi fundamentum annectit: In ἰδιασµῶν enim, inquiens, personalibus, etiamsi particula *πρόον* non addatur, subintelligitur tamen. Sed hæc, etiamsi speciem aliquam habere videantur, tanti tamen non sunt, ut à fide nostrâ nos dimovere valeant. Verum quidem est, Spiritus Sancti DEitatem ex hoc loco confirmari posse, nec, Salvatorem id insinuatum voluisse, negaturi sumus, quoniam ad ejus de se testimonium provocat, quod sicuti verissimum ac infallibile, ita divinum esse oportebat: quapropter eum non solum Spiritum veritatis nominat, sed & à Patre se missurum illum dicit, i. e. inde, ubi Pater est, è sinu Patris. Quo indicat, testimonium ejus certissimum fore, utpote qui *ἀπὸ τοῦ πατρὸς* etiam profunda DEI, quò discipuli Christi, accipientes Spiritum ex DEO, scire possent, quæ donata sint ipsis, eaque loquerentur, non doctis humanæ sapientiæ verbis, sed doctis Spiritus Sancti, *1. Cor. II. 10. 12. 13.* Ideo dicit, se Spiritum S. mittere velle, non solum à Patre, sed eum ipsum Spiritum, qui a Patre procedit, verum proinde ac æternum, eundem, quoad essentiam, cum Patre DEum veracissimum, certissimum de suâ personâ testem. Veruntamen inde non sequitur, eum à Patre solo procedere, cum in actu spirationis Pater & Filius sibi relativè non opponantur. Cur autem non etiam Spiritus S. à se

â se processionem addiderit Christus, MALDONATUS *Comment.*
in IV. Evangel. ad Johann. b. l. hanc allegat rationem: Quia id apud
homines magis minuire, quam commendare poterat ejus testimonium. Cum
enim de ipso ageretur, suspectum potius Spiritus S. testimonium vi-
deretur, si dixisset â se procedere. Sic enim Pharisei haud pri-
dem ei objecerant: Tu de te ipso testaris: testimonium tuum non
est verum, Job. IIX. 13. Quare, ne domesticum, ut ita loquar,
testimonium, cui non satis tutò semper fides haberi solet, al-
legare videretur, non injicit Spiritus S., testimonium de se
perhibituri, â se processionis mentionem. Ut igitur Scriptu-
ra persape uni personarum divinarum opus aliquod tribuit,
sine reliquarum tamen exclusione, quemadmodum v. g. in
hodierno Evangelio, Job. XIV. 23. Pater & Filius in dili-
gentibus ipsum mansionem facturi dicuntur, non nominato
simul Spiritu S., qui tamen propterea ab hoc opere gratiæ
neutiquam excluditur, quin. eum etiam in credentibus ha-
bitare, ex I. Cor. III. 16, 17. VI. 19. constat; ita & hic a Patre
Spiritus S. procedere dicitur, Filio ab hoc opere nequaquam
excluso. Et inepta prorsus consecutio est: Quia Job. IIX.
42. Filius â solo Patre exire religiose creditur, ergo & Job.
XV. 26. Spiritus S. â Patre solo procedere credendus est.
Vix namque levioris momenti argumentationes in Theolo-
gia inveniuntur, quam ubi ab unius loci Scripturæ sensu ad
eundem alterius sensum concluditur. Diversitatis enim hic
rationem subesse, ex dictis partim sine difficultate agnosci-
tur, partim ex dicendis ulterius constabit. Ad primum au-
tem argutationis Helladianæ fundamentum quod attinet, no-
vimus, idioma personale propriè vocari, quod personæ sic
competit, ut per illud, nostro concipiendi modo, in esse hujus
personæ constituatur, & tanquam per characterem, â reli-
quis distinguatur. Et eatenus in Dictis unam personam di-
vinam â reliquis discernentibus particulam exclusivam, licet
expressè non additam, subintelligi, non diffitemur. Concede-
dimus item, spirationem activam idioma personale vocari
posse.

posse, in relativâ oppositione ad Spiritum S. at eam sic idioma Patris esse, ut per eam Filius quoque à Patre distinguatur, indeque nostro in loco particulam *μόνον* subintelligi debere, negamus. Expressè Salvator, *Job. XVI. 15.* dicit: *Omnia quaecunque Pater habet, mea sunt.* Hic rectè concluditur, ea omnia intelligi, quibus pater & Filius, ut tales, sibi non contradistinguuntur, cum dici nequeat, Filium cum Patre generationem sui ipsius activam etiam communem habere, aut Filium æque ac Pater à se ipso & à nullâ aliâ personâ, sed fontem S. S. Trinitatis esse. Spiratio verò Spiritus S. non constituit Patrem, ut qui solius Filii pater est, ni duplicem ei paternitatem assignare velimus, nec Patrem à Filio, ut personam à persona, distinguit. Tantum igitur abest ut ab hac spiratione Filius removeatur, ut eandem omninò cum Patre habeat communem.

Reliqua, quæ Græcus noster formavit, dubia minoris sunt momenti, ut in iis removendis breviores esse queamus. Pag. 396. pergit: *Addè, quod ὑπόστασις Filii nullo modo cum Patris identitate sive ἐνώσει concurrat; Si enim hoc, nihil obstaret, quin producendo Spiritum S. eadem ὑπόστασις esset Patris ac Filii, atque in Deitate, non τρεῖς sed duas potius esset, quod quam βλασφημῶν sit, illi videant, qui primi hoc introduxerunt, non dogma, sed σκάνδαλον Ecclesiarum.* At frustra scandalum ex nostro dogmate metuitur, aut si quod inde ceperint Græci, sibi met id imputent ipsis. Cuinam enim vel somniando in mentem venit, eandem Patris ac Filii hypostasim esse? cum tres asseramus personas divinas, quarum quamlibet suam propriam habere subsistentiam, vel ipsum arguit personæ nomen. Et quis sanæ mentis hanc consequentiam: Quia Spiritus S. à Patre & Filio procedit, ideò una Patris Filiique ὑπόστασις est; admissurus esset? Nonne tres personæ divinæ idem opus ad extra producunt? Et nemo tamen exinde, unam earum omnium subsistentiam concludet. Quod ead. pag. addit: *Deinde impotentiam*
Patris

Patris hoc arguit, si sibi adiutorem Filium, ad producendum Spiritum S. adjungeret, necesse esset, cum $\pi\alpha\tau\epsilon\rho$ καὶ $\psi\iota\lambda\iota\omega$ Deitatis solus Pater sit, -- quod tamen non ita se haberet, si & à Filio Spiritus S. procederet; dubito, annon vel ipsa ejus recensio plus satis refutationis sit. Non arguit in DEO Patre impotentiam, quod hominem creaturus reliquas personas velut alloquitur: *Faciamus hominem*, Gen. I. 26. Nec Filius in opere spirationis magis adiutor Patris dici poterit, quam Filius ac Spiritus S. in opere creationis adiutores Patris fuere, quos ne quidem causas socias appellare licet. Adiutorem is sibi adsciscit in opere quodam producendo, qui virium suarum ad illud efficiendum insufficientiam agnoscit, vel saltem iisdem diffidit, ut ille suas secum conjungat, quò junctâ sic operâ, viribus tamen agendi diversis, diversisque utriusque actibus, opus intentum perficiatur. At in divinis, absit, defectum quempiam aut imperfectionem cogitemus. Qualem non arguit in operibus ad extra, quod non una tantum, sed omnes tres personæ eadem producant. Est enim hoc ab identitate numericâ essentia divini trium personarum, 1. Job. V. 7. collato Matth. XXII. 19. cum Deut. VI. 4. indeque fluente unitate potentia, tanquam essentialis attributi divini, tribus illis personis competentis. Similiter etiam Patris & Filii, ut essentia una, sic una potentia productiva seu vis spirativa est, hinc & unus ac idem utriusque spirandi actus, Job. XVI. 15. ut sicuti Filius essentiam numero eandem Patris per æternam generationem habet, ita & eandem, sibi Patrique communem, unâ cum Patre, per eandem virtutem productivam, eodemque actu uno, communicet Spiritui Sancto. Quomodo simul cadit, quod paulò ante objecerat, *ex dogmate nostro duo principia ἐτασσεῖν in DEO ori-ri posse*. Nam duo principia duplici gaudent operandi potentia, duobusque diversis & distinctis actionibus operantur, ut opus productum neutri eorum soli totum, sed ex parte uni, ex parte alteri adscribi queat. Sed excipit Adversarius noster p. 397. Rursus nec ullibi nobis constat, à Patre Filium hanc vim Spiritum producendi accepisse, imò nec credibile quidem est: Du-

B

bia

bia enim inde gravissima ac plurima oriuntur. Eccur autem illud credibile non esset? Credibile enim non tantum est, sed divinâ fide creditur ab omnibus mysterium Trinitatis in DEO agnoscentibus, Filium à Patre essentiam ejus ipsam cum omnibus essentialibus attributis atque perfectionibus accepisse: quidnâ ergo etiam virtutem producendi, unâ cum Patre, Spiritum Sanctum? Quod licet expressis verbis nullibi Scripturarum assertum inveniamus, per necessariam tamen consequentiam ex effato Salvatoris, *Joh XVI. 15.* fluit. Dubia, quæ ex assertâ Spiritus S. à Filio processione oriri dicuntur, hæc sunt: (1.) Quod Filius haud aequalis Patri in hac parte esset, quippe Pater addiderit quid, quod ille è naturâ suâ non habuit, nam natura Filii id non postulat, alioquin alium & ipse Filium genuisset, atque *πολυθεϊσµον* imò *αθεϊσµον* nobis induceret. (2.) Si Filio vim producendi Spiritum S. traderet, cur non item Spiritui S. ad Filium DEI generandum, cum sint non modò coæquales, sed etiam coeterni & consimiles *ὁμοούσιοι* ex eadem radice, Patre videlicet. (3.) Sequitur Spiritum S. fecunditate intrinsecâ minus Filio habere. Filius enim juxta *ὁ λόγος* vestram duas habet intrinsecas *ἐνέργειας*, unam passivam, qua nascitur, alteram activam, quâ Spiritum S. producit. Spiritus autem S. unicam tantummodò, qua proceditur (procedit) nempe. Verùm enim verò, non sunt dubia hæc fidei nostræ tollendæ. Quoad primum enim, nulla hinc sequitur inæqualitas personarum divinarum, sicuti propterea Spiritus S. non est inferior Patri Filiove, quod nulla ipsi communicata potentia aliam ex se personam producendi. Non in infinitum quippe progrediuntur personarum divinarum unius ab altera processiones. Licet Filii, quatenus Filius est, i. e. à Patre genitus, & ad Patrem relationem dicens, natura non postulet virtutem producendi Spiritum Sanctum, postulat eandem tamen, quatenus secunda DEitatis persona est, relationem habens ad tertiam personam, quippe quam ultimò nullum aliud habere fundamentum, supra jam diximus. Lepidum autem est, quod dicitur, si Filius illam virtutem haberet, alium & ipse Filium genuisset. Non enim Pater producendo Spiritum S. genuit illum, sed spiratio hæc

hæc, quanquam diversitatis modus incomprehensibilis nobis ac inenarrabilis sit, à Generatione differt. Ergo productionem personæ non statim Filii generationem inferre oportet. Absurditate verò non caret alterius dubii quæstio: Si Filio vim producendi Spiritum S. traderet, cur non item Spiritui S. ad Filium DEI generandum? Quis enim, quæso Te, cognovit mentem Domini? Rom. XI. 34. Scilicet, unum, convenit, unius Filii Patrem esse. Dubium ultimum nihil habet dubii. Nam Spiritum S. fecunditate intrinseca minus Filio, imò Patre adhuc minus, habere, quid prohibet? ni fortè personarum divinarum productionem in infinitum extendere velis. Tandem noster ita ratiocinatur: Tacebo jam absurdissimam illam consequentiam, quæ ex hoc dogmate facillimè inferitur, Filium esse priorem prioritate, ut σοφισται loquuntur, non ordinis, neque ἐπινοία, sed re ipsa ac tempore, quod pluribus Macedonistarum probari potuisset, Spiritumque S. creaturam ostendere. Sed quærere jam lubet, numne Pater Filium ab æterno gignat? Quod si affirmaveris, tuis Te convincimus verbis, ex hoc dogmate absurdissimam illam consequentiam facillimè inferri, Patrem esse priorem Filio re ipsa ac tempore: nam gignens ante genitum sit, oportet; quod Arianis probari posset, Filiumque creaturam ostendere. Cum igitur heic inter generationem finitam & infinitam distingues, cur non simili modo circa processionem ab altero id observatum velis? Et cur Græci non Spiritum S. ante Filium in Symbolis suis, vel saltem eos promiscuè ponunt, si nulla, & ne quidem ordinis, prioritas Filii datur?

Sed abrumpere hic chartæ jam me spatium jubet, arbitratum interim, ex dictis sufficienter concludi posse, utrum nos in hoc mysterio declarando ratione humana, ceu nobis Helladius imputare vult, conjecturemus; an verò Græci in eo ratione suâ potiùs abutantur? Animus equidem erat, de momento etiam hujus, integras Ecclesias sejungentis, controversiæ differere; ast quia pagina plura non capit, Lectorem ablegatum velim ad HEINECCII Abbild. der alt. und neuen Griech. Kirch. p. 69. sqv. & ut alios præteream, FOERTSCHII Ducl. & Illustram. Controversiar. Sacr. Recentior. & Nobilior. Disp. VI. B. 2

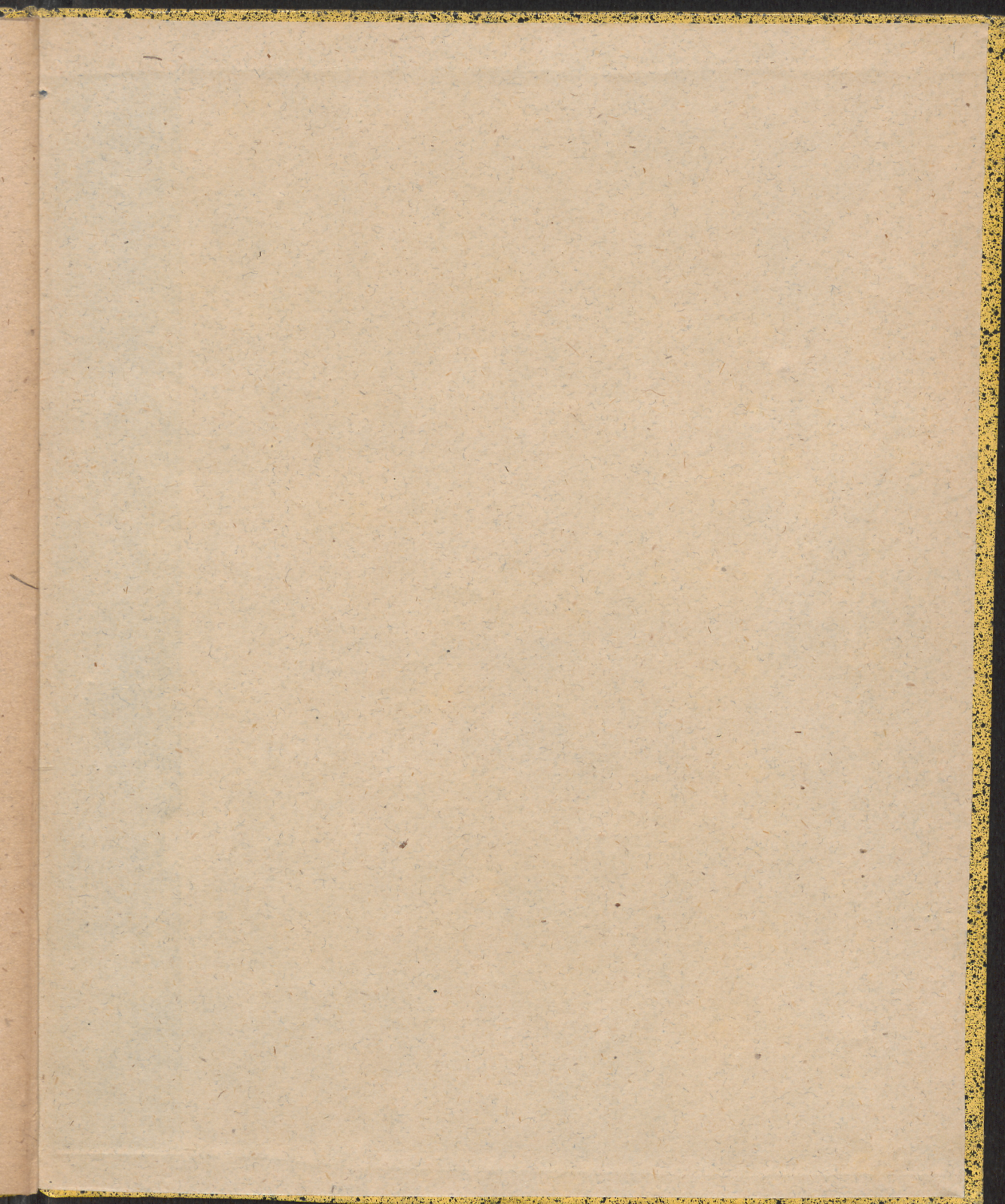
cujus

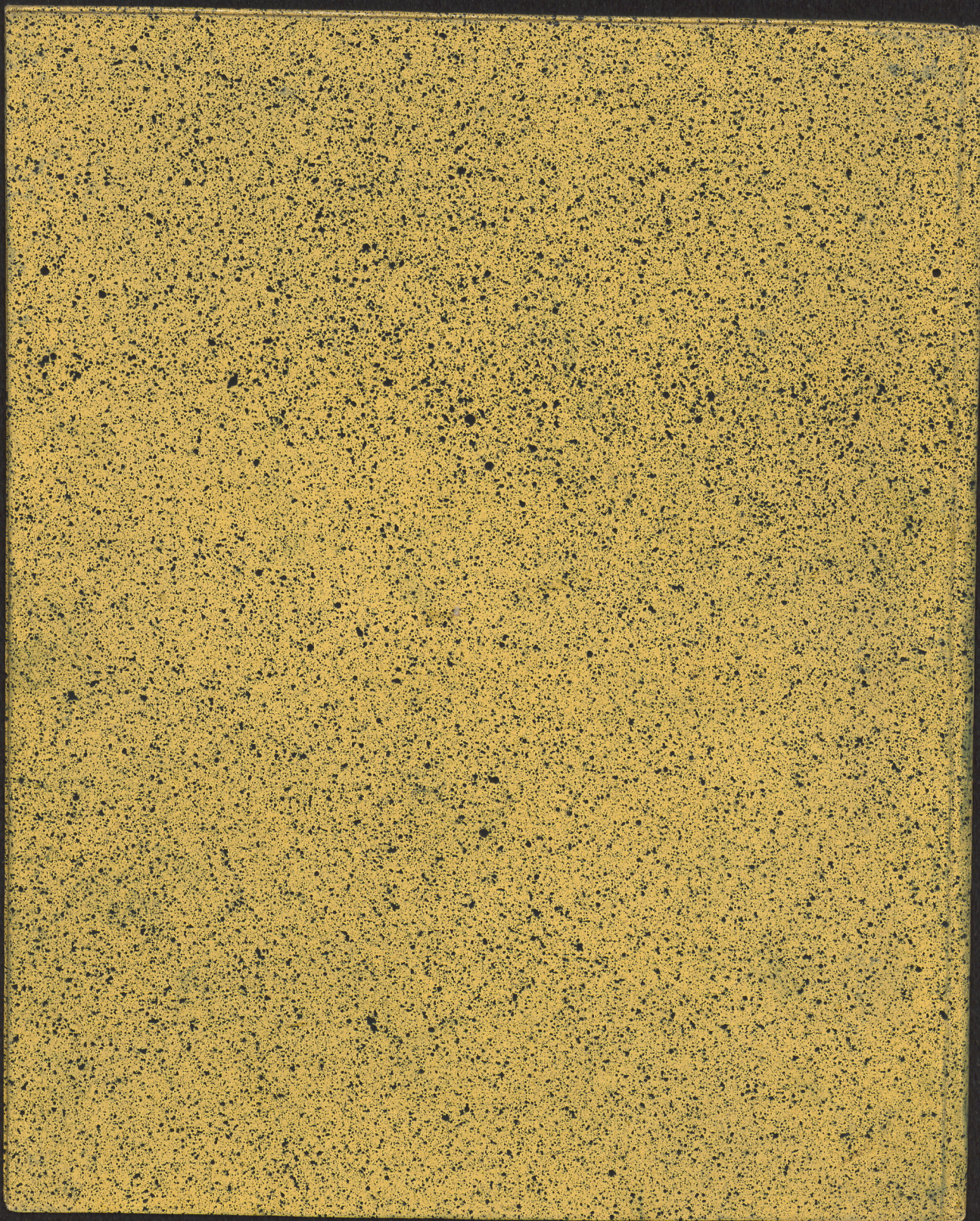
cujus Thesis XIX. hæc est : *Etsi processio Spiritus S. à Patre & Filio in SS. solide sit fundata , non tamen est dogma ad salutem absolute necessarium ; potest enim fides in DEum Patrem , Filium & Spiritum S. concipi atque generari in nobis , etsi non cognitus sit ille modus processionis divina à Patre & Filio : potest enim nihilominus Spiritus S. concipi ut persona divina distincta à Patre & Filio , licet modum distinguendi haud accurate noveris ; addito Nostrate FECHTIO Nachricht von der Religion der heutigen Griechen Cap. XI. Ad vos autem me, CIVES HONORATISSIMI ! convertens , primum quidem svadeo hortorque , ut à veritate divinitus in sacrarum Scripturarum Codice revelatâ ne quidem latum , ut ajunt , ungvem recedatis , etiamsi res præcise fundamentum fidei non tangat . Nam sanctissimo DEI Verbo contradicere , sive in fundamentalibus illud fiat sive non-fundamentalibus , nihil aliud est , quam ipsum falsitatis cujuspiam arguere , quod verò non potest non peccatum esse gravissimum . Præcipue verò graviter Vos monitos velim , ingentia , quæ in nos contulit Spiritus Sanctus , bona & beneficia , uti quotidie , sic hodierno præsertim sanctissimo Festo , recogitetis ac studiosè meditemini , ita quidem , ut exinde vestrum erga tantum benefactorem officium æstimetis . Neque tamen theoreticè duntaxat æstimetis : hoc etenim & impii quique præstare possunt ; sed ut illud etiam Spiritui S. exhibere , ceu renatos & sanctificatos decet , annitami . De quo cum pluribus docturi Vos sint fideles Verbi divini præcones , quorum doctrinam non auribus modò , sed mentibus , in animarum vestrarum salutem , excipiat ; ego nihil ulterius addam , nisi unicum illud Paulinum , quod allegandi gravissimæ , proh ! quorundam ex protervitate , quos Spiritus S. opto , convertat , corrigat ac emendet ! causæ nobis sunt , ex*
Eph. IV. 30. Ne contristate Spiritum Sanctum DEI , quo ob-
gnati estis in diem liberationis.

Valete !

P. P. sub Sigillo Academico,
 Fer. I. S. Pentecostes,
 Anno MDCCXXIX.

hæc, quanquam diversitatis modus incomprehensibilis nobis ac inenarrabilis fit, à Generatione differt. Ergo productionem personæ non statim Filii generationem inferre oportet. Absurditate verò non caret alterius dubii quæstio: *Si Filio vim producendi Spiritum S. traderet, cur non item Spiritui S. ad Filium DEI generandum?* Quis enim, quæso Te, cognovit mentem Domini? Rom. XI. 34. Scilicet, unum, convenit, unius Filii Patrem esse. Dubium ultimum nihil habet dubii. Nam Spiritum S. fecunditate intrinseca minus Filio, imò Patre adhuc minus, habere, quid prohibet? ni fortè personarum divinarum productionem in infinitum extendere velis. Tandem noster ita ratiocinatur: *Tacebo jam absurdissimam illam consequentiam, quæ ex hoc dogmate facillimè inferitur, Filium esse priorem prioritate, ut σοφισται loquuntur, non ordinis, neque ἐπιβολῆς, sed re ipsa ac tempore, quod pluribus Macedonistarum probari potuisset, Spiritumque S. creaturam ostendere.* Sed quærere jam lubet, numne Pater Filium ab æterno gignat? Quod si affirmaveris, tuis Te convincimus verbis, ex hoc dogmate absurdissimam illam consequentiam facillimè inferri, Patrem esse priorem Filio re ipsa ac tempore; nam gignens ante genitum sit, oportet; quod Arianis probari posset, Filiumque creaturam ostendere. Cum igitur heic inter generationem finitam & infinitam distingues, cur non simili modo circa processionem ab altero id observatum velis? Et cur Græci non Spiritum S. ante Filium in Symbolis suis, vel saltem eos promiscuè ponunt, si nulla, & ne quidem ordinis, prioritas Filii datur?

Sed abrumpere hic chartæ jam me spatium jubet, arbitratum interim, ex dictis sufficienter concludi posse, utrum nos in hoc mysterio declarando ratione humana, ceu nobis Helladius imputare vult, conjecturemus; an verò Græci in eo ratione suâ potius abutantur? Animus equidem erat, de momento etiam hujus, integras Ecclesias sejungentis, controversiæ disserere; ast quia pagina plura non capit, Lectorem ablegatum velim ad HEINECCII Abbild. der alt. und neuen Griech. Kirch. p. 69. sqv. & ut alios præteream, FOERTSCHII Nucl. & Illustram. Controversiar. Sacr. Recentior. & Nobilior. Disp. VI. ejus

